

Oandu Paisjärve Seltsing
MTÜ Keskkonnasõbralik Haljala

Keskkonnaamet
info@keskkonnaamet.ee
Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

25.03.2026

Koopia:
Riigimetsa Majandamise Keskus
rmk@rmk.ee
Haljala vald
haljala@haljala.ee

Oandu paisjärvest

Pöördume veelkord seoses Oandu paisjärvega, kuna olukord on muutunud ning ilmnenud on uued asjaolud, mis seda teemat mõjutavad.

Oleme endiselt seisukohal, et Oandu paisjärv koos sinna juurde kuuluva veski ja RMK külastuskeskusega on Lahemaa rahvuspargi looduse ja pärandkultuuri lahutamatu osa.

Taust:

27.10.21 andis KKA Haljala vallale välja tähtajatu vee erikasutusloa Oandu paisule Altja ojal.

Lisatingimus: paisul tuleb tagada kalade läbipääs paisust üles- ja allavoolu.

2025. aasta lõpul andis Haljala vald paisu talle kuuluva osa riigile.

Kuna Oandu paisu puhul on tegu Lahemaa rahvuspargi maastiku- ja kultuuripärandiga, turismi, loodushariduse ja kohaliku kogukonna jaoks olulise maamärgiga, siis tuleks riigil teha siin kaalutletud otsus ja mitte lähtuda kitsalt ühest looduskaitselisest tegevussuunast.

Meie argumendid:

1. Vee erikasutusloa lisatingimuse kehtestamise ajaks oli juba olemas uurimus, mille põhjal ei ole tehniliselt võimalik Oandu paisule kalade läbipääsu rajada.
2. Pole ühtegi konkreetset analüüsi, mis näitaks, millistele kalaliikidele on see konkreetne pais nende populatsiooni paljunemise seisukohalt oluline rändetakistus. Lõheliste jaoks puuduvad Altja ojal paisust ülalpool sobivad kudemiskohad (oja on hapnikuvaene, aeglase voolu ja

mudase põhjaga). Uuringud tõendavadki pigem vastupidist - et see veekogu ei ole lõheliste paljunemise seisukohast olulise tähtsusega.

Oleks vastutustundetu kulutada maksumaksja raha projekte, mille eeldatav kasu võib olla palju väiksem võimalikust loodusele, maastiku ilmele, kultuuripärandile ja kohalikule kogukonnale tekitatavast kahjust.

3. Paisust mere poole on jõel hulgaliselt kopratamme (seal on ka RMK rajatud „Koprarada“), mis samuti takistavad kalade läbipääsu.

4. Kõiki paisjärvesid ei saa käsitleda samadel alustel lihtsalt ja üheselt ainult kalade rändetaktistustena.

Oandu veski esmamainimine on ajaloolase Enn Tarveli andmetel (1983) aastast 1517 ning paisjärv kui niisugune on olnud siinse maastiku lahutamatu osa vähemalt 500 aastat, seega on see pärandkultuurimaastik mitmete sajandite vanune.

Ajaloolise veskikoha lahutamatud osad on paisjärv ja tamm ning need ei ole eraldiseisvad rajatised. Veski, tamm ja paisjärv moodustavad tervikliku pärandkultuuri objekti.

5. Kuigi varem oli paisutus hooajaline, on viimaste aastakümnete (ca 60 aastat) jooksul püsipaisutuse ajal järvel välja kujunenud oma ökosüsteem koos seal elavate kaitsealuste liikidega (nii Eesti kaitsekategooriate nimistus kui Euroopa loodusdirektiivis loetletud liigid, registreeritud Plutof andmebaasis, osa kantud ka EELIS-esse). Vastavalt loodusdirektiivile ei tohi nende liikide elupaiku häirida, veel vähem hävitada. (Vaatluste koond on lisatud kirjale).

6. Paisjärve kaldale on RMK investeerinud maksumaksja raha, rajades sinna rekreatsioonis ja loodushariduses olulisi objekte – RMK Oandu külastuskeskus, mille ekspositsioonis on oluline osa just kultuuripärandil, sealhulgas eraldi näitus vanadest veskitest; õpperajad, mis käsitlevad ka veetaimi, kahepaikseid ja kiile. Paisu likvideerimisel kaotaksid need oma sisu.

7. Paisjärv ja selle ümbrus kuulub Lahemaa Rahvusparki looduse juurde, ta on väga populaarne turismi sihtkoht meie väliskülaliste hulgas.

8. Paisjärve seisund on hea.

9. Paisjärv on piirkonna tuletõrje veevõtu koht – Päästeameti seisukohad on saadetud varasemalt nii Haljala vallale kui Keskkonnaametile.

10. Eesti on 2021. aastal allkirjastanud Faro konventsiooni, mis tunnustab kogukondade õigust määratleda oma kultuuripärandit ja osaleda selle kaitsmises. Oandu kogukond peab paisjärve oma kultuuripärandi oluliseks osaks.

Kohtumisel kohaliku kogukonnaga (Oandu Paisjärve Seltsingu liikmetega) toonitas Kristjan Tõnisson RMK-st, et ilma kogukonna nõusolekuta paisjärve ei likvideerita. Kogukond on endiselt kindlalt paisu lammutamise vastu.

11. Lahemaa kaitsekorralduskava väärtustab pärandmaastikke ja ajaloolist asustusstruktuuri ja eraldi on ära mainitud vanad veskikohad.

Kuna Keskkonnaameti töövaldkonda kuulub kultuuripärandi kaitse rahvusparkides, parkides ja puistutes ning ajaloolis-kultuuriliste väärtustega looduslikel üksikobjektidel ning maastikuilme säilitamine maastikukaitsealadel, siis eeldame, et Keskkonnaamet toetab paisjärve säilimist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ülle Roodvee (Oandu Paisjärve Seltsing)

Anu Allikvee (MTÜ Keskkonnasõbralik Haljala)

Annika Allas (MTÜ Keskkonnasõbralik Haljala)

Toomas Põld (MTÜ Keskkonnasõbralik Haljala)